

Błyszczka *Chrysodeixis chalcites* (ESPER, 1789) (*Lepidoptera: Noctuidae: Plusiinae*) znaleziona w szklarniach na terenie Polski

Chrysodeixis chalcites (ESPER, 1789) (*Lepidoptera: Noctuidae: Plusiinae*)
found in glasshouses in Poland

JOLANTA NAPIÓRKOWSKA-KOWALIK¹, WOJCIECH SEKUŁA²

¹Katedra Entomologii AR, ul. Króla Leszczyńskiego 7, 20-069 Lublin

²ul. Belniaków 4a/1, 20-045 Lublin

ABSTRACT: *Chrysodeixis chalcites* (ESPER, 1789) was found on tomatoes in glasshouses near Lublin (UTM: FB19) in Eastern Poland. This record is new for Poland.

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Noctuidae*, *Chrysodeixis chalcites*, new record, Poland.

Rodzaj *Chrysodeixis* HÜBNER, 1821 należy do rodziny sówkowatych (*Noctuidae*), podrodziny błyszczek (*Plusiinae*) i obejmuje 28 gatunków, w większości występujących w strefach tropikalnej i subtropikalnej, osiem spośród nich to gatunki znane z obszaru Północnej Ameryki. Z Europy wykazano dotychczas dwa gatunki: *Chrysodeixis acuta* (WALKER, 1857) i *Ch. chalcites* (ESPER, 1789). Pierwszy gatunek znany jest z południowej Anglii (GOATER i in. 2003) i zachodnich Niemiec (HEINICKE 2002/3), drugi gatunek jest znacznie bardziej rozpowszechniony w Europie (GOATER i in. 2003). Dyskutowana jest obecność w Europie trzeciego gatunku *Ch. eriosoma* (DOUBLEDAY, 1843) (HEINICKE 2002/3).

Chrysodeixis chalcites (ESPER, 1789), do połowy XX wieku zasiedlał Afrykę, Azję (Kaukaz, Iran, Afganistan, Chiny, Japonię,) Australię i Oceanię a w Europie znany był ze strefy śródziemnomorskiej oraz południowej Ukrainy i Rosji (KOSTROWICKI 1961).

W drugiej połowie XX wieku *Ch. chalcites* znacznie zwiększył obszar swego występowania – pojawił się w Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii, Danii (Bornholm), został wykazany także z Niemiec, Szwajcarii, Austrii, Węgier (Kapsovar i Farmos), Rumunii (Dobrogea) (GOATER i in. 2003) oraz ze Szwecji (JANZON 1998). Stwierdzony został również w Stanach Zjednoczonych (Ohio) (Internet).

W publikacjach z lat 1961–2004 (KOSTROWICKI 1961; BUSZKO 1983; NOWACKI 1998; BUSZKO, NOWACKI 2000; GOATER i in. 2003; WINIARSKA, MARCINIAK 2004) brak informacji o występowaniu *Ch. chalcites* na terenie Polski. Jedyna krótka wzmianka o wykryciu tego gatunku na terenie kraju, została umieszczona w artykule ŁABANOWSKIEGO i CHAŁAŃSKIEJ (2002), a dotyczy znalezienia gąsienic tego gatunku na roślinie ozdobnej (*Zebrina pendula* SOHNIZL.) importowanej z Holandii.

W roku 2005 podczas kolejnego sezonu badań nad szkodliwością sówkowatych, w szklarni koło Lublina (UTM: FB19) zaobserwowano gąsienice *Ch. chalcites* żerujące na liściach i owocach pomidora (*Lycopersicon esculentum* MILL.). Pod koniec trzeciej dekady sierpnia i w pierwszej dekadzie września gąsienice kończyły żerowanie i przędły białe kokony, w których następowało przepoczwarczenie, imagines wylatywały po dwóch tygodniach. Samice składały na liściach jaja pojedynczo lub w niewielkich zgrupowaniach. W drugiej i trzeciej dekadzie września gąsienice następnego pokolenia intensywnie żerowały na pomidorach. Wyloty imagines tej generacji obserwowano do końca trzeciej dekady stycznia 2006 roku.

Imagines oznaczono na podstawie prac: BUSZKO (1983) oraz GOATER, RONKAY i FIBIGERA (2003), a gąsienice w oparciu o prace BECKA (1999, 2000). Materiał dowodowy w liczbie około 200 osobników znajduje się w Katedrze Entomologii AR w Lublinie.

Informacja o szkodliwości gąsienic *Ch. chalcites*, w szklarni koło Lublina ukazała się w streszczeniach XLVI Sesji Naukowej Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu (NAPIÓRKOWSKA-KOWALIK, GAWŁOWSKA 2006).

Uwzględniając możliwość odbywania masowych przelotów imagines oraz przemieszczania się stadiów preimaginalnych różnymi środkami transportu (GOATER i in. 2003; SPITZER, JAROŠ 2004), a także przystosowaniem się gatunku do przejścia całego cyklu rozwojowego w warunkach szklarniowych, należy przypuszczać, że *Ch. chalcites* może rozprzestrzenić się na terenie Polski i zagrażać roślinom uprawianym pod osłonami.

SUMMARY

Chrysodeixis chalcites (ESP.) was recorded for the first time from Poland at the beginning of the 21st century. Larvae were collected in 2005, near Lublin (UTM: FB19). The feeding on leaves and fruits of tomato (*Lycopersicon esculentum*) was observed in glasshouses.

PIŚMIENNICTWO

- BECK H. 1999: Die Larven der Europäischen *Nocuidae*. Revision der Systematik der (*Lepidoptera*, *Noctuidae*). I – Text. *Herbipoliana*, **5** (1): 1-859.
- BECK H. 2000: Die Larven der Europäischen *Noctuidae*. Revision der Systematik der *Noctuidae* (*Lepidoptera*, *Noctuidae*). IV – Kurzbeschreibungen. *Herbipoliana*, **5** (4): 1-512.
- BUSZKO J. 1983: Sówki – *Noctuidae*, Podrodziny: *Acontiinae*, *Sarothripinae*, *Euteliinae*, *Plusiinae*, *Catocalinae*, *Rivulinae*, *Hypeninae* i *Herminiinae*. Klucze oznacz. Owad. Pol., Warszawa–Wrocław, XXVII, **53e**: 1-169.
- BUSZKO J., NOWACKI J. (red.) 2000: The *Lepidoptera* of Poland. *Pol. ent. Monogr.*, Poznań–Toruń, **1**: 1-178.
- GOATER B., RONKAY L., FIBIGER M. 2003: *Noctuidae* Europaeae, *Catocalinae* & *Plusiinae* 10. *Ent. Press, Sorø*. 452 ss.
- HEINICKE W. 2002/3: Eine exotische *Chrysodeixis*-Art (*Lep.*, *Noctuidae*, *Plusiinae*) nach Sachsen-Anhalt eingeschleppt. *Ent. Nachr. Berichte*, **46**: 141-149.
- JANZON L.-A. 1998: Första fyndet av tvillingfläckt metallfly, *Chrysodeixis chalcites* (*Lepidoptera*: *Noctuidae*) i Sverige. *Ent. Tidskr.*, **119**: 131-134.
- KOSTROWICKI A. S. 1961: Studies of the Palaearctic species of the subfamily *Plusiinae* (*Lepidoptera*, *Phalaenidae*). *Acta zool. Cracov.*, **6**: 367-472.
- ŁABANOWSKI G., CHAŁAŃSKA A. 2002: Nowe i mniej znane szkodniki roślin szklarniowych. *Hasło ogrodn.*, **5**: 86-90.
- NAPIÓRKOWSKA-KOWALIK J., GAWŁOWSKA J. 2006: *Chrysodeixis chalcites* (ESPER, 1789) (*Noctuidae*, *Plusiinae*, *Lepidoptera*) nowy dla Polski szkodnik. XLVI Sesja Naukowa Instytutu Ochrony Roślin, Streszczenia: 91.
- NOWACKI J. 1998: The Noctuids (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) of Central Europe. *Bratislava*. 119 ss.
- SPITZER K., JAROŚ J. 2004: Mass migration a *Chrysodeixis chalcites* (ESPER, 1789) in Tenerife, Canary Islands (*Lepidoptera*, *Noctuidae*). *SHILAP Rev. Lepidopt.*, **32**: 19-22.
- WINIARSKA G., MARCINIAK B. 2004: Sówkowate (*Noctuidae*). [W:] BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I. i SKIBIŃSKA E. (red.): Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków, Tom 1. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa: 377, 411-418,
- Internet. Pest Alert USDA/APHIS/PPQ PEST ALERT: *Chrysodeixis chalcites* (ESPER) (*Lepidoptera*: *Noctuidae*). <Nekiris biosci.ohio-state.edu/pestalert/chalcites.html>

